

//ИЗХОДЪТ ОТ ПОЛИТИЧЕСКАТА КРИЗА

Какво след Борисов

Проф. Антоний Тодоров,

преподавател по политически науки в Нов български университет и съосновател на Българското общество за либерална демокрация - БОЛД

Една от основните критики към протестите е, че няма визия за бъдещето. Всъщност има визия – повечето участници говорят за истинско правосъдие, за законност, за справедливост, което е една много ясна представа за бъдещето, макар да звучи абстрактно. Но критиките към протестите визират например, че ако те предизвикат предсрочни избори, това ще доведе до правителство, което няма да е по-добро от сегашното управление. Но за какво всъщност става дума?

Има няколко въпроса, които ангажираните с разговора около протестите трябва да си задават:

- Кое гарантира, че на протеста няма да надделеят най-радикалните му участници?

- Кое гарантира, че едно друго правителство ще е по-добро?

- Кое гарантира, че предсрочните избори ще бъдат по-честни от редовните?

- Кое гарантира, че двете оставки (на премиера и на главния прокурор) ще подобрят ситуацията със законността и справедливостта?

Важно е да мислим за бъдещето отсега, ако не искаме да ни сполети нещо по-лошо от сегашното положение. Но всъщност нещата стигнаха до такива мащабни протести, защото мнозина бяха убеде-

ни, че „по-лошо не може да бъде“. Това убеждение е следствие на установения политически монопол на ГЕРБ, който позволи както обсебването на държавата от частни интереси, така и незачитането на закона дори от главния прокурор и употребата на правосъдието в интерес на политическия монопол.

В една позиция на Българската общност за либерална демокрация се отстояват онези принципи на организация на политическото тяло, включително на правосъдието, но също и на едно бъдещо управление, без които няма да има демократично устройство, основано на свободите и гражданското равенство. Не може да се предвиди всичко, което може да последва, ако правителството подаде оставка, но може да се насърчава активната гражданска енергия в отстояването на неотменими принципи на либералната демокрация (ако не е либерална, не е демокрация, като „либерална“ не е идеологическа квалификация, а неотменима

Двете искани оставки са условието да започне разграждане на политическия монопол и възстановяване на гражданския контрол върху публичните институции.

характеристика на демокрацията и условие за нейното съществуване).

На поставените въпроси – най-общо, няма никаква специална гаранция, гаранция може да бъде само гражданската активност и енергия в подкрепа на едно действително демократично бъдеще.

Поради упорството да бъдат подадени исканите оставки (оставям настрана въпроса дали искането има своите основания, защото има много публикувани аргументи в тази насока) протестът се радикализира видимо. Мирният му характер в началото, подкопан от отделни екстремисти, днес не е толкова мирен и протестиращите възприемат тактиката на блокадите на кръстовища и пътища. Значи ли това, че ще надделеят най-радикалните протестиращи? Не е сигурно, но съществува немалък риск от това. А е видно, че надделяването на екстремистки действия за съжаление само ще даде аргументи на правителството, че е гарант на реда и сигурността. Да не говорим, че блокадите на улиците по правило не пречат на правителството да прави каквото пожелае. Рискът е да се „обезкърви“ протестът, а управляващите да получат незаслужения бонус на защитници на свободата на придвижване. Рискът от това зависи от поведението на другите протестиращи,

☉ **Решаващо е гражданското участие в противодействието на корупцията, чрез която се присвоява публичната сфера** | снимка Надежда Чипева

много по-добър от този на предсрочните избори? Или някои се надяват, че малкото време от 6-7 месеца ще е достатъчно да се появи „спасителят“? Не знам дали това ще е непременно по-добре.

Защо предсрочните избори да са по-малко честни от редовните? Някой ще попита „а не зависи ли това от правителството, което управлява“. Тогава защо сегашното правителство смята, че ще организира изборите по-честно, отколкото едно служебно правителство (много протестиращи го винят за изборни манипулации)? Ако изборите зависят от правителството, което управлява, най-добре е да се откажем от тях и да избираме депутатите с жребий (както е било в Атинската демокрация). Завръзката тук е машинното гласуване, поискано като инструмент срещу манипулациите на изборните резултати. Защото по въпроса, независимо че законът го изисква отдавна, сегашното правителство не е направило нищо и вероятно щеше да поиска от парламента ново отлагане на датата за въвеждането му.

А кое гарантира, че двете оставки решават въпроса за законността и справедливостта? Сами по себе си оставките не са нищо друго освен първа, но символически много важна стъпка в тази насока. Те са условието, за да започне процес на разграждане на политическия монопол и възстановяване на гражданския контрол върху публичните институции. Дали това ще се случи отново ще зависи от гражданската енергия и натиск, за да не се допусне някой да се възползва частно от промяната. Други гаранции няма, но неизвестността от това, което ще последва, не може да бъде аргумент срещу промяната. Иначе трябва да приемем, че е „най-безопасно“ да не променяме нищо.

Позицията на БОЛД е много ясна, тя показва, какво хората от тази общност искат да бъде бъдещето: връщане на държавата под контрола на гражданите, отчетност и контрол над главния прокурор, честност и отчетност в изборите, гаранции за независимост на медиите, противодействие на националпопулизма за една демокрация без расизъм и дискриминация, политики на еко-социална справедливост и най-сетне – гражданско участие в противодействието на корупцията, чрез която се присвоява частно публичната сфера. | К

които могат да предотвратят „открадването“ на протеста им.

Вторият въпрос (за бъдещото управление) се задава непрекъснато не само от страна на правителството, но и от критици на протеста, които са критици и на управлението. Аргументът в неговата изчистена форма е, че едни предсрочни избори ще върнат БСП на власт, а като се имат предвид провалите през 1996 или 2013, това решение не е по-добро. Това несъмнено е въпрос и предизвикателство към БСП – в състояние ли е партията да убеди обществото, че ако наистина дойде на власт, ще управлява по-почтено и по-справедливо? Но от друга страна, аргументът, че предсрочните избори ще „върнат комунистите“ на власт, е изцяло част от защитната теза на настоящото правителство. Тя накратко казва, че ГЕРБ е гаранция срещу „връщането на комунистите“, защото е дясна партия от ЕНП. А има ли гаранция, че БСП непременно ще спечели предсрочните избори?

В същата връзка срещу предсрочни избори се изтъква това, че президентът Румен Радев ще назначи служебно правителство, в което ще подходи реваншистки към ГЕРБ. Аргументът дори е с наддаване: ако при едни предсрочни избори се стигне до разнороден парламент, в който да е много трудно

Неизвестността от това, което ще последва, не може да бъде аргумент срещу промяната - иначе трябва да приемем, че е „най-безопасно“ да не променяме нищо.

да се състави правителство, служебното правителство на президента ще управлява още много дълго и едва ли не ще установи „президентска република“.

Това без съмнение е приписване на невъзможни намерения на Румен Радев, трудно ми е да го видя в ролята на новия диктатор, който ще погребне българската демокрация. Обвинението обаче изцяло е в подкрепа на сегашното управление, защото вдъхва страх у по-малко информирани и като цяло дискредитира президента. Кое прави и главният прокурор, затова протестът започна с искане на две оставки.

А това дали след предсрочни избори ще бъде трудно съставянето на правителство е предизвикателство едновременно към партиите и към гражданите избиратели. От тях зависи какъв ще е бъдещият състав на парламента, но защо той да е непременно по-лош от сегашния? А защо редовните избори да могат да излъчат парламент,